

AMALIA DE CARRUYO

↓ Manuel García-Galano

El sete d'outubre de 1908, en Tapia, núa pequena casa da calle del Sacramento pola que pasaban as porcesiós da antiga igrexa de San Martín, nacéu el noso personaxe: Amalia Méndez Presno, da larga y popular familia dos "Carruyos". Al cabo, xente d'esta terra.

Eneta de pescador, fiya de pescador, madre de pescador, bola de pescador y bisabola de pescador, pois tamén a Susín, el bizneto máis veyo dos once que ten, ye deu por seguir el oficio del mar que tantas reices ten na súa ascendencia.

"Dos trece hirmaos que fomos —cuntame Amalia— quedo eu sola, ¿qué che parece? Aló van Pepe, "Timí", Manolo, Antón, Arturo y Marcelino, todo elos máis novos qu'eu. Y de mui pequenos xa se foran indo os outros seis que faltan pra completar a conta dos trece, porque daquela morían muios nenínos, ¿nun sabes?"

Y aló vai tamén Suso, el sou fiyo del alma, que deixóu nel corazón d'Amalia úa espía chantada que nun quero abalar. "Dáme mui to dolo mirar prá ribeira dende a ventá". Y eso que xa pasaron trece anos sin velo alí atracando, desatracando ou arranchando a embarcación y preparando os apareyos. Cen máis que pasaran nun serían abondos pra escorrerme a pena.

A vida d'Amalia, como a da mayoría das muyeres da súa época, foi úa vida de trabayo, de mui to trabayo, de sacrificio, de privaciós y de non poucas angustias. Ela nun se queixa y aceta qu'eran outros tempos y que xa todo aquilo queda mui aló. Nun se queixa pro acórdase ben.

"Éramos mui to casarada, ¿nun sabes?, y meus padres tían que trabayar el abondo, os probes, pra sacar tanto fiyo pra delante. Papá, pos al mar todos os días nos que se podía salir, que nun era sempre, xa qu'as lanchías d'entonces eran mui pouca cousa; y si

non, arrincar y subir ouca a feixes; y lougo, nel mes d'outubre, condo botaban en terra as embarcaciós por mor del mal tempo, piyaba un sargón de foya y, ihala!, a embarcar en algún costeiro hasta que vía a primavera. Y mamá, por si nun tuvera abondo cua niada dos trece partos, subindo feixes y feixes d'ouca y hasta cargando pinos nel muelle condo cuadraba. Y claro, como eu era a más veyá dos hirmaos —lo de veyá é un dicir, porque era ben pequena— pos tía que axudar a atendelos, ipoucas gracias!, y fer lo que podía y ás veces más, así que, escola, túvenche mui pouca, por eso el meu aprendizaxe foi pequeno, iqué ques que che diga!"

Qué me vai dicir si é a veyá historia de cuase todos os del sou tempo; el ter pra poder subsistir era primeiro qu'el ser. Por eso Amalia tuvo que fregar

escaleiras, ir á fábrica, carrexar pescado dende a rula, vendelo polas portas, ir al ouca, levar auga ás vaporas nel barreñón, afeitay y entrallar apareyos...

"De todo conto dese un perrón, meu fiyo, pos todo fía falta y ás veces nun chegaba. Acórdome que

Amalia de Carruyo

xa de mui nenía iba camín del molín da Retela con un farricado de meiz na cabeza col aquel de que mo molesen axina y mía madre lo cocese nel fornín que tíamos na casa; ou condo se cobraba el ouca, qu'a lo miyor mandábame a por úa arroba de farina ou á obriga a buscar un pouco d'unto ou daqué pra fer el caldo, qu'era a xanta y a cena de todos os día, saltiando con papas ou sopas ou castañas nel sou tempo. ¿Fame, dices? Non, fame nun pasamos, gracias a Dios, agora que, privacióis, muitas y babar por cousas, tamén. Éramos muitos a comer y poucos a trabayar, ¿nun sabes? Mira, el primeiro ovo cocido pra min sola fun comelo á feria da Roda y déboyo á mía vecía Candelaria, qu'era tendeira y me levóu un xoves d'a cabalo del sou burrín y ademáis deume el ovo. ¡Mira de qué cousas m'acordo!"

Por eso me dicía que fame non, pro ansias de muitas cousas sí. É úa gozada escuitar a Amalia, qu'a os sous 89 anos mántén a cabeza despexada y a memoria ben esperta pra cuntar dafeito cousas da súa vida que, volvo a dicir, foi úa vida na que tuvo que luitiar cuas estreteces y os contratempos col coraxe que poin as muiyeres del sou temple, del sou xenio, del sou tesón, que nun hai muitas.

"Sintocheme más da Ribeira que del Outra Banda, éques crerme? Anque vivimós us anos aló enriba, al pé del Campo de San Sebastián, acó na Ribeira, meus hirmaos y Suso, el fiyo que tiúen, aprenderon a remar, a nadar y a aferse col mar.

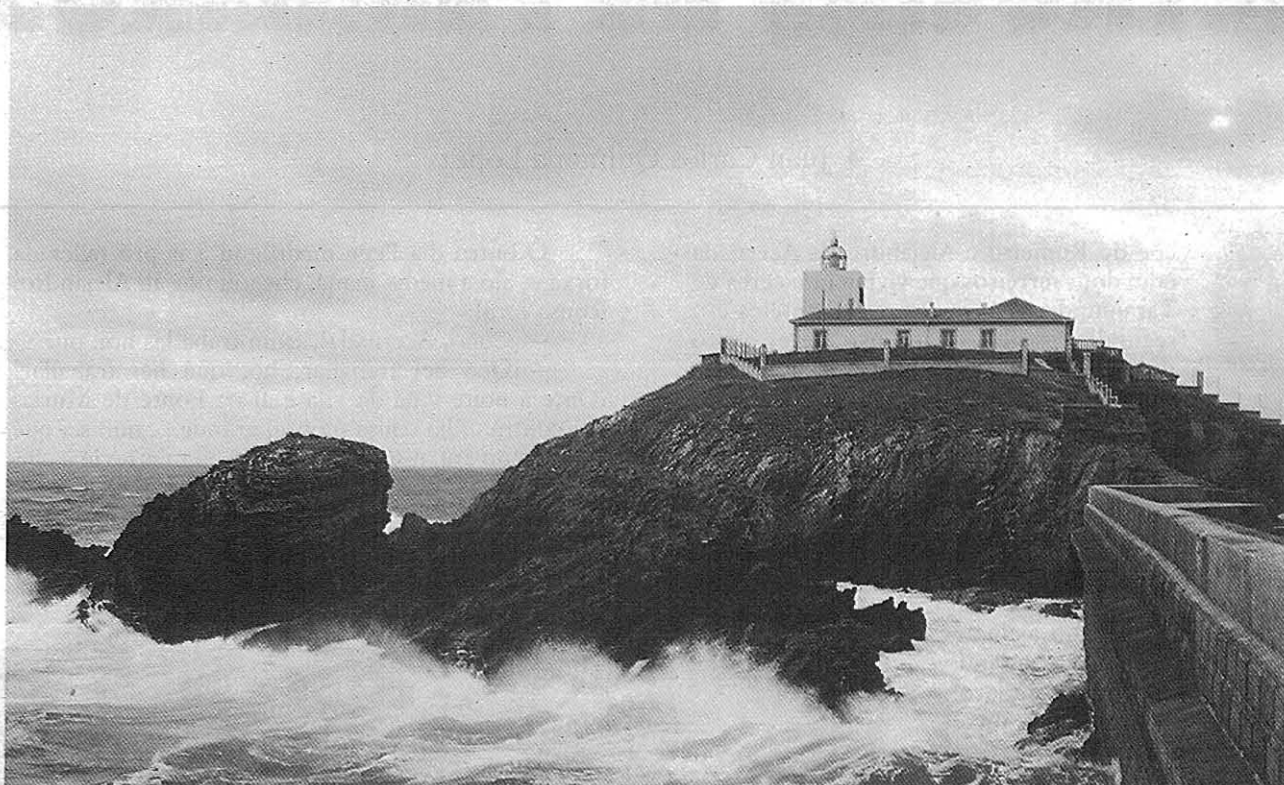
Sempre nel auga ou na veira d'ela. Y na veira d'ela tamén as muiyeres pos d'ela depende a nosa vida y a nosa prosperidá qu'è verdá que foi indo axeito, però foi indo, así que, enriba, al Campo Grande, subíamos más ben pouco. Si acaso a Cá'l Moreno ou a Cá don Andrés pra que mandasen al carreteiro a recoyer el ouca y cousas así; y, xa de moza, a vender el pescado polas portas, claro, y tamén polas aldeas: Serantes, Mántaras, Salave... y hasta á Roda y á Veguía chegá-bamos col noso barreñón na cabeza, y mira qu'hai tres leugas pr'aló y outras tantas pr'acó. ¡Levábamos úas xeiras... que nun che digo eu! Cargadas pra ir y ás veces cargadas tamén pra volver, pos a miudo nos pagaban el pexe con patacas, meiz ou lo que fose y, anque é verdá qu'el camión dos pinos nos portiaba condo cuadraba, era mui duro aquilo, sí, però como tábamos ben avezadas y tíamos muito remango, nun nolo parecía tanto. Xa sei que si houbera que felo hoi..."

Nun quixen perguntarye a Amalia polo que sufren en terra as muiyeres que tein a súa xente nel mar condo éste embravece y condo, como naqueles anos, nun había xeito de ter noticias polas ondas pos inda taba mui lonxe a radiofonía.

Nun quixen perguntaryo porque xa lo sei, pro dizmo ela, y fálame a borbotóis del ano "d'aquela galerna" ou "d'aquel temporal" y de cómo "aquela noite" as muiyeres baxaban á ribeira "ás sabantismas", a ver si daquéen podería daryes algúa noticia. Y

A Ribeira, col muelle y El Outra Banda á esquerda. Subindo pola dereta El Campo Grande, na parte alta de Tapia

El Faro de Tapia dende El Muelle de Fora

de cómo —“era el día de San Lourenzo, acórdome ben”— esperaba sola chorando na cocía temendo que nun podesen entrar “Timi”, Arturo y Suso; y d’un día del Carme, “nel qu’en Tapia nun falta ningún mariñeiro, teña unde teña”, que chegou Pepe, el sou sobrín, col barco medio desfeito por úa galerna; y acórdase das fogueiras qu’encendían nel Campo de San Sebastián pr’avisar da peligrosidá da entrada; y dos homes que desapareceron... y dos naufraxos...

“É verdá qu’el peor de todos foi condo lo da “Ramona López”. Nun me vai esquecer nunca; era novembro del ano sesenta. Nun houbo outra disgracia máis tremenda; y aquí, na boca dos muelles, como quen dice. ¡Seis homes afogados, úa traxedia, ben t’acordarás!”.

Claro que m’acordo, pois foi algo que non sólo angustiou a Tapia sinón qu’impresionou a toda España, porque a radio xa tía úa gran audiencia. Pro é miyor pasar a foya.

“Y cómo nun vou tar sempre cuntádoche layas, nun quero que penses que vivíamos sempre lanxindo —xa sei que nun lo pensas— y, anque os nosos padres nun nos daban el esfouto y a solta que ten hoi a xuventú, pos tamén de novos bailábamos y divertíamonos dentro das limitacións que tíamos, xa que si íbamos a un baile ou a úa festa tíamos qu’aternos a lo que diz el refrán de “a muyer y a galía, á casa con día”, pero á casa con día nun era al ameicer, como fain hoi, era al escurecedín como muito, ihome, xa! É verdá qu’as festas nun empezaban de noite como agora. Y hasta el trabayo nos daba ás veces motivo pra rimos condo nos pasaban cousas como aquela vez que pra podéremos salir d’un peneiro (un tipo de pexe pou-

co apreciado), á mía compañeira —qu’era mui espabilada y picarúa— nun se ye ocorre más que pintarye a barriga al pexe con tinta de calamar pra felo pasar por pixotín; y é verdá que, de primeiras, colar colou, pero cagóunos el demo nel carreiro porque al outro día a compradora taba féndonos a espera pra poñernos a mundeira y nun che digo cómo nos enchéu”.

Nun é úa nin dúas, son un cento d’anécdotas na vida d’Amalia, que las relata con muita gracia y alégranseye os oyo revivindo aquelas situacións que son como as pinceladas d’humor da súa esistencia.

Condo xa m’iba inda me diz lo contenta que se sinte porque dúas biznetas súas tán estudiando na Coruña, úa na escola d’arquitectura y outra na d’aparexadores, y úa terceira enfermería, en Ribadeo, amáis de tres nenos féndose bachilleres nel instituto de Tapia.

“Pensando nel caro que me costou nel ano corenta xuntar as setecentas pesetas que tuven que pagar pola casía veyá qu’había nel sito d’esta nova que fixemos despós, ¿cómo iba supoñer eu qu’íbamos poder chegar a tanto na mía familia?”.

Pro chegaron. Y diz aquilo de que “ás veces fai más quen quer que quen pode”. Sempre foi.

Deixo a Amalia na porta da súa casa rodiada d’úa parte da rabañada de netos y biznetos que ten, y dichosa porque ye dan aquilo que máis falta fai na veyez: cariño. Y tou seguro de que condo volva pra dentro hase asomar de novo á ventá y anque sinta “un nun sei qué, porque el corazón vai amolecendo”, mirará úa y outra vez prá Ribeira, sempre a Ribeira, qu’é el escenario da súa vida.